

общей изобразительной культуры, понимания и умения изображать архитектурные формы и пространства, окружающую среду с натуры и по воображению.

Учитывая серьезность требований профессиональной пригодности к будущим архитекторам, мы считаем, что при разработке и воплощении в реальный учебный процесс художественной подготовки специалистов-архитекторов в качестве методической основы обучения рисунку необходимо использовать структурно-аналитический рисунок.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кудряшов К.В. Архитектурная графика. — М., 1990.
2. Ли Н.Г. Рисунок. Основы учебного академического рисунка: Учебник. — М.: Изд-во “Эксмо”, 2005.
3. Терентьев А.Е. Рисунок в педагогической практике учителя изобразительного искусства. — М., 1981.

УДК 72.02:741.02

О. Д. Любімова

ВИВЧЕННЯ В ПРОЦЕСІ МАЛЮНКА ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ ФОРМОУТВОРЕННЯ ГОЛОВИ ЛЮДИНИ

Удосконалення навчального процесу в архітектурній школі безпосередньо зв'язане з розвитком методики навчального малюнка і його наукових основ.

Вивчення в процесі малюнка закономірностей формоутворення дістає велике поширення в даний час, будучи, з одного боку, відображенням сучасного рівня наукових знань про природу і потребу в розвитку візуальної культури, з іншого боку, продовженням реалістичних традицій класичного мистецтва, яке практично і теоретично обґрунтувало природність мистецтва — його внутрішній зв'язок із природою, з людиною

Центральним об'єктом навчального малюнка в архітектурній школі є людина як вища, універсальна форма природи. На людській фігурі найбільш повно пізнаються закономірності побудови форми в природі й у малюнку.

Міцність і переконливість форми в малюнку є критерієм освоєння натури — бачення пропорційностей, розуміння конструктивних зв'язків, почуття ритму і пластики.

Зображення людини, цієї досконалої “композиції” природи, неможливе без розуміння механіки її рухів, просторової структури, без розуміння функціонального призначення її частин, їхніх зв'язків.

Процес вивчення здобуває не меншу цінність, ніж образотворчий результат, тому що безпосередній графічний аналіз просторової живої форми сприяє збагненню гармонії органічної природи.

Принцип дослідження біологічних форм за допомогою малюнка має пряме відношення до ідей архітектурної біоніки — її пластичного аспекту, що є малодослідженою сферою і має, на наш погляд, перспективу.

Дана робота присвячена аналізу будови голови людини. Вона містить основні відомості з анатомії головного і шийного відділів, механіки рухів. Також дається аналіз будови деталей і вузлів голови, які мають важливе пластичне значення. Викладений матеріал допоможе скласти явлення про будову голови, дасть необхідні відомості над малюнком живої моделі.

В основі роботи лежить педагогічна практика кафедри малюнка та живопису архітектурно-художнього інституту в Одеській державній академії будівництва та архітектури.

Вивчення голови — важливий етап на шляху пізнання форм людського тіла. Розглядати голову потрібно як фрагмент, маючи на увазі її конструктивні зв'язки з торсом.

Метою вивчення є з'ясування зовнішніх і внутрішніх основ побудови форми, її динаміки і розвитку.

Починається пізнання з дослідження зовнішньої форми, потім вивчаються внутрішні зв'язки і структури — скелет, м'язи. Вивчення анатомії дає уявлення про конструктивну основу і пластичний взаємозв'язок форм голови. Зовнішнє вивчення форм голови спирається на прості узагальнення уявлення про основні маси голови, використовуючи при цьому нескладні прості геометричні схеми, побудовані на основі характерних пунктів переломів поверхні і головних охоплюючих розтинів.

Перше, зовнішнє знайомство з формами голови людини доцільно здійснювати в малюнку зі зліпків класичної структури і спостерігаючи живу натуру. Досконалість, пластична виразність творів мистецтва швидше допоможуть зрозуміти загальну об'ємно-просторову структуру голови.

Будова голови відрізняється надзвичайною складністю. Це зв'язано з її складною функцією в організмі. У головному відділі зосереджені життєво важливі органи, які пройшли тривалий шлях розвитку та мають складний функціональний взаємозв'язок у просторі.

З погляду образного змісту, голова людини — найцікавіший об'єкт, нескінченно різноманітний і багатий за пластикою. Голова — найбільш знайома нам форма. На сприйнятті її форм і рухів людина в значній мірі удосконалювала своє бачення, формувалася як художник.

У пластичному мистецтві (особливо в портреті) ця форма виступає як відносно самостійна, як символ людського, розумного “теоретичного” відношення до природи.

Різноманіття навчальних завдань, які можуть бути поставлені в малюнку голови, робить цю форму незамінним об'єктом навчального малюнка, що має, поряд з науково-пізнавальним, велике естетичне значення.

Для архітектора, який вивчає форми людського тіла, викликає великий професійний інтерес просторова структура голови, пропорційність, конструктивна логіка, пластика. При вивченні структури варто звертати увагу на загальні закономірності будови, виділяючи характерні пункти, вузли структури — так звані “майки”, по яких легко визначається загальний план будови голови.

У процесі вивчення форм необхідно звернути увагу на наступне:

1. Всі форми розглядаються з усіх боків у вихідних ортогональних проекціях.
2. Необхідне знання необхідних розрізів, які пояснюють походження і характер зовнішніх форм.
3. Особлива увага звертається на функціональність форм і їхню конструкцію.
4. Рухомі елементи варто розглядати в різних положеннях.

Процес будови голови в малюнку в основі відображає принцип її розвитку в природі — її симетрію, основні напрямки, центри розвитку мас.

При вивченні голови, як частини тіла, особливу увагу варто звернути на зв'язок її з торсом.

Як і торс, голова є осьовим елементом тіла. Елементи плечового пояса: ключиці, лопатки, акроміально-ключичне зчленування, грудинно-ключичне зчленування (ремна ямка), сьомий шийний хребець є тими частинами кістяка торса, з яким зв'язаний скелет голови і щодо яких визначається просторове положення голови в різних рухах. Основними вузлами є яремна ямка (рукоятка грудини) і сьомий шийний хребець, тому що вони безпосередньо зв'язані з грудною кліткою, у той час як ключиці і лопатки можуть змінювати своє положення щодо грудної клітки.

Зовнішні форми голови.

Вивчення будь-якого явища починають з розгляду його зовнішніх сторін. Зовнішні форми голови людини — її об'єми, поверхні, які сприймаються нами. Вони складають основи її пластики.

При уважному вивченні зовнішніх форм можна розглянути риси внутрішньої будови. Розкрити внутрішній зміст допомагає аналіз внутрішньої будови голови. Але перш ніж займатися дослідженням, необхідно навчитися добре бачити форму.

Знайомство з формами й особливостями пластики голови доцільно починати з нескладних античних зразків, ясність, краса побудови яких дають естетичну основу більш глибокому анатомічному вивченню.

Безкрайня розмаїтість типів голів визначена, у цілому, спільними характерними ознаками.

Голова має площину симетрії, яка у житті трохи порушується.

Істотну роль у створенні форм голови відіграє скелет — череп, який цілком визначає форму мозкової частини й у меншому ступені — пластику лицьової частини. В ділянці шиї скелет не відіграє такої ролі. По виступаючих частинах черепа легко будується схема об'єму голови.

Спостерігаючи голову в русі, відзначаємо велику рухливість шиї, нижньої щелепи, очей, рота. Розташування очей, носа, вух на одному “поверсі” говорить про внутрішній функціональний зв'язок їх з мозковим відділом.

Найбільші труднощі в малюнку живої голови складає пластична характеристика форми, яка вимагає великої спостережливості і знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жданов Д.А. Леонардо да Винчи — анатом. — М.; Л., 1955.
2. Иваницкий М.Ф. Анатомия человека: Т. 1 и 2. — М.: Физкультура и спорт, 1965.